

- בשביל ביטול תרומות ומעשרות... (רב חסדא);
- בשביל מספרי לשון הרע... (רבי שמעון בן פזי);
- בשביל עזי פנים... (רב סלא אמר רב המנונא);
- בשביל ביטול תורה... (רב קטינא);
- בעוון גזל... (רבי אמי). מה תקנתו - ירבה בתפלה...

אם ראית רקיע שקיחה כברזל מלהוריד טל ומטר - בשביל מעשה הדור שהם מקולקלים... מה תקנתם - יתגברו ברחמים... כל שכן אם הוכשרו מעשיהם מעיקרא.

אם ראית דור שהשמים משתכין עליו כנחשת מלהוריד טל ומטר - בשביל לוחשי לחישות שאין בדור - שאין מתפללים תפלה שבלחש). מה תקנתם, ילכו אצל מי שיודע ללחוש (- להתפלל)... ואם לחש ולא נענה מה תקנתו - ילך אצל חסיד שבדור וירבה עליו בתפלה... [ואם לחש ועלתה בידו ומגיס דעתו עליו - מביא אף לעולם...].

ד. אמר רב סלא אמר רב המנונא: אין הגשמים נעצרים אלא בשביל עזי פנים; כל אדם שיש לו עזות פנים סוף נכשל בעבירה... רב נחמן אמר: בידוע שנכשל בעבירה... אמר רבה בר רב הונא: כל אדם שיש לו עזות פנים מותר לקרותו רשע... רב נחמן בר יצחק אמר: מותר לשנאותו. הפוסקים לא הזכירו הלכה זו שמותר לשנאותו. וצ"ע בטעם השמטתם (קהלות יעקב ערכין ד, ג).

דף ח

- ז. א. אלו מאמרים הובאו בסוגיתנו בעניני תפילה, דקדוק הדין וקבלת היסורים?
- ב. כאשר מתרחשות על הציבור שתי רעות - האם מבקשים רחמים על שתיהן?
- ג. מה יעשו בשעת צרה כשהמלכות גוזרת שלא יתענו?
- ד. הנכנס למוד את גרנו - מהו אומר?

א. אמר רבי אמי: אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו... וחילקו: דוקא ביחיד, אבל ציבור נשמעת תפילתם אעפ"י שאין לב כולם שלם, ככתוב ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו, ואף על פי כן והוא רחום יכפר עון ולא ישחית...

אמר רבי יוחנן: כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקים עליו הדין מלמעלה... (מדקדקים עמו כחוט השערה יותר משאילו היה מקלקל מעשיו - כדי למרק עוונותיו). אמר רבי יהושע בן לוי: כל השמח ביסורים שבאים עליו - מביא ישועה לעולם...

ב. ציבור שיש להם שתי צרות, אין מבקשים רחמים אלא על אחת מהן (הגדולה מאירי), ולמדו זאת מן המקראות בעזרא ובדניאל. ומסופר שבימי רבי שמואל בר נחמני ארע רעב ודבר ובקשו להתפלל על הדבר בלבד. אמר להם רבי שמואל בר נחמני, נבקש רחמים על הרעב וממילא לא יהא מות, שהרי כשנותן הקב"ה שובע - לחיים הוא נותן שנאמר פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.

- א. שני מיני חלאים נחשבים כדבר אחד (עפ"י פרי מגדים תקעו. ובמגדים חדשים (ברכות ו): תמך בדברי ממדרש איכה רבה א,נא).
- ב. יש מי שכתב שמותר לבקש רחמים על צרה נוספת שלא תבוא עליהם, ורק על צרות שכבר באו אמרו שאין להתפלל על שתיים (עפ"י פרי מגדים תקעו בבאור דברי המג"א סק"א. וע"ש במשנ"ב שהביא פירוש אחר למג"א). ויש שהקשו על כך מדברי המדרש (ע' יוסף תהלות לחיד"א, מזמור כו; מגדים חדשים ברכות ו:).
- ובערוך השלחן (שם כא) כתב: זה שבכמה סליחות ופיוטים מזכירים הרבה צרות ומבקשים עליהם – זהו דרך אגב אבל העיקר מתחננים על מה שגזרו התענית.
- ג. יש מי שחידש שבתפילת המנחה, להיותה מסוגלת מאד, אפשר לשאול על שני דברים (עפ"י בן יהודע ברכות ו: ואילו במגדים חדשים שם הקשה על כך).

ג. בימי רבי זירא גזרו גזרה, וגזרו שלא לישב בתענית – אמר להם רבי זירא: נקבל התענית על עצמנו, ולכשתיבטל הגזרה נישב בתענית, שהקבלה עצמה מועילה כתענית. כן למד מן הכתוב בדניאל.

ד. הנכנס למוד את גרנו אומר: יהי רצון מלפניך ה"א שתשלח ברכה במעשה ידינו. התחיל למוד אומר: ברוך השולח ברכה בכרי הזה. מדד ואחר כך בירך – הרי זו תפלת שוא, לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא בדבר הסמוי מן העין.

רש"י ועוד ראשונים כתבו שמברך בשם ומלכות, ככל שאר ברכות. ואולם למעשה כתבו כמה פוסקים שאין לברך בשם ומלכות, כי לדעת הרמב"ן אין מברך ברכה זו אלא הבא להפריש תרומות ומעשרות, שהוא מובטח בברכה מאת הקב"ה, אבל המודד גרנו שלא לצורך הפרשת תרומות ומעשרות – אינו מברך, הלכך כדי לחוש לדעה זו אין מברכים בשם ומלכות (ע' או"ה רל,ב).

דף ט

ח. באיזה דבר מותר לנסות להקב"ה?

אף על פי שבכל המצוות אסור לנסות להקב"ה, כמפורש בתורה – במעשר מותר כמו שנאמר ובחנוני נא בזאת...

- א. יש אומרים שאין הדברים אמורים אלא במעשר תבואה (עפ"י שערי תשובה לרבנו יונה. וע' גם בפתחי תשובה יו"ד רמז סק"ב). ויש אומרים שהוא הדין במעשר כספים (ע' רמ"א יו"ד רמז,ג).
- ב. אין התר לנסות אלא בשביל להתעשר, אך לא בשביל טובה אחרת, כגון לנסות אם יחיו בניו וכד' (עפ"י משנת חכמים, מובא בפתחי תשובה רמז סק"א. וע' גם בשבט הלוי ח"ה סוס"י קלא).

דף י

ט. א. מתי שואלים את הגשמים בגולה?

ב. ממתי מתענים על עצירת גשמים?

ג. מיהו 'יחיד' ומיהו 'תלמיד' לענין תענית ולענין הנהגות ת"ח? האם כל הרוצה לעשות עצמו 'יחיד' ו'תלמיד' רמח עושה?